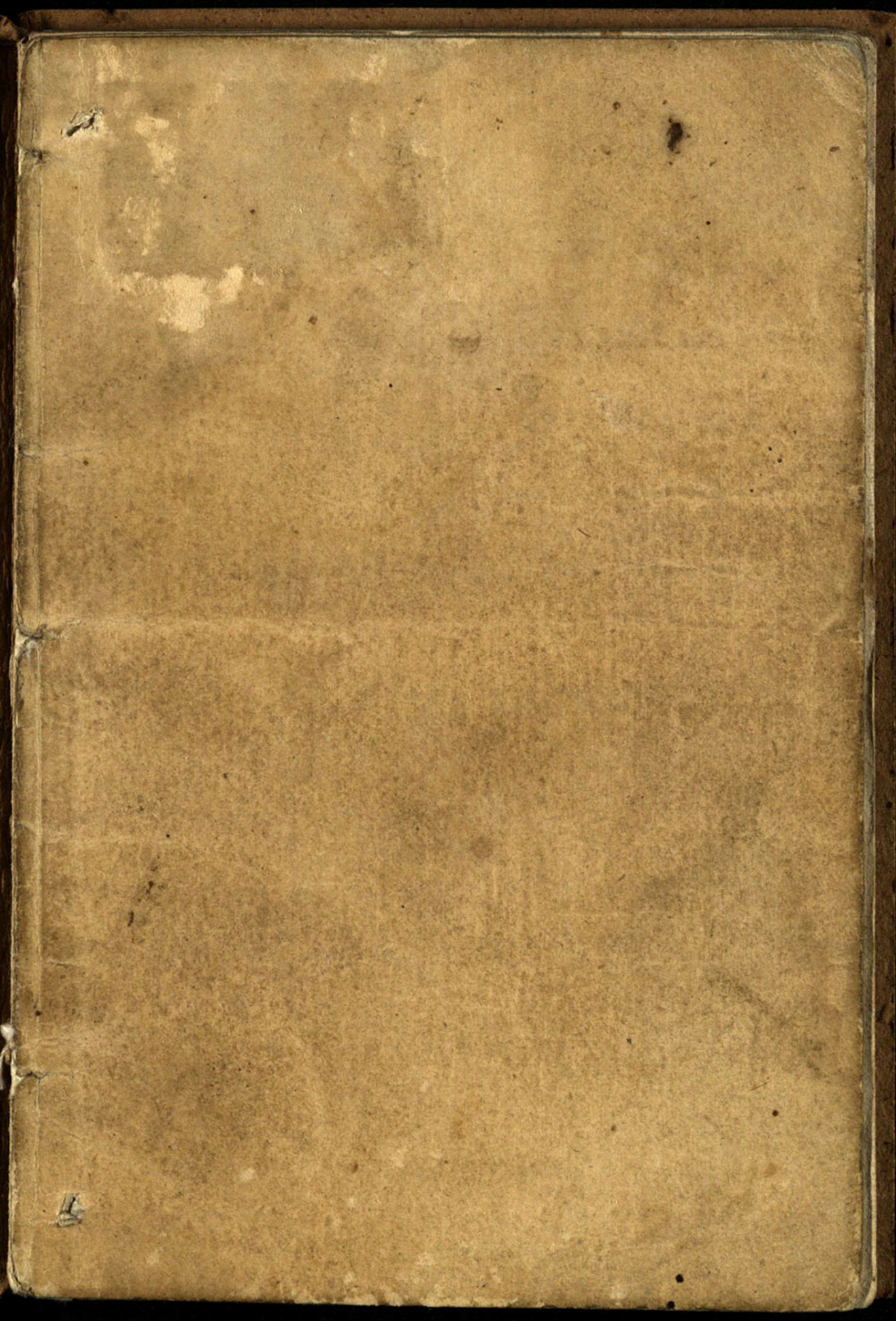

P19Cp I 427.1

~~PI 499~~

~~25499~~
в Кнѣзѣ Бакии
Теприбурб. гоѵис
Николѣ Бугачкиѣ

~~РІ 499~~

Р 19 СрІ 427. 1

Подпуна Историја

милитарска и политическа

НАПОЛЕОНА

са.

и.

Француског на србски преведена

од

Едног Сремца.

У Темишвару Маја 1844.

У Пешти 1845.

Писмени Гос. Баймела.

Дан. бр. 223607

ТОЛКОВАНЪ.

Чиним внимателне Читателѣ, да би под наименованіяма „велика Армада, немачка, италиска войска, стара Гарда, ми, нас наша войска“ свагда и свугди разумели. Французе. Наполеон є ова наименованія разним одѣленіяма и опредѣленіяма своє войске даво, и ова иста имена као стална, у свим своим дневним воєним заповестима и прокламаціяма употребляво, а списатели нѣгови ратова, у

своим списаніяма такова за-
држали. Молим дакле, да не
би се горепомену́та израже-
нія н.п. италиска, немачка вой-
ска, за какву другу а не фран-
цуску трупу разумела, иначе
цела ова повѣст биће непо-
нятна, и неразумителна. То
овде вообще єдаред за сваг-
да примѣчавам, да неби мое
ово исто толкованѣ на више
места, гди гореозначена на-
именованія буду долазила, по-
вторавати, и єдно те єдно на
више места писати моро.

Од прошли векова и столѣтїя не-
ма іошт никакве тако славне И-
сторїе.

Имена Александра, Цезара и Кар-
ломана изчезаваю пред именом На-
полеона. Нема у Еуропи нашої та-
ко непроходими Шума, ни Планина
тако стрмени, гди сироти обитате-
љи не би познавали, и почитовали
ово светло име. Нема Пустиня у
Оріенту и у Аѣрики, гди неби име
Наполеона познато било, као они
юнака, кои су се у стара времена
почитовали као Полу — Божества.

Наполеон родио се у Аячіо, Окру-
жію Корзиском 13. Аугуста 1769.
У десетой години ступи у милитар-
ску школу, гди се показао свагда
као примѣран и особити Так. Кад
би год добродѣтели из Исторїе
описиване биле, свагда би нѣгово

младо срце зажарено било. Нѣгово честолюбіє младо ходило є по чертама живота они велики римски и гречески мужева, кои слава до нас є допрла. Али нѣгова слава и нѣгова среѣна морала є све надежде и све примѣре превозиѣи.

Наполеон никад ніє участіє узи-мао на игре нѣгови соученика, осим кад би ове игре имале штогод войническо на себи, или ако би ободравале храброст и вештину.

1-вог Септ. 1785. буде наименован Лайтнантом Артилеріє, а 6-тог Фебр. 1792. Капетаном четврте Регементе овог истог Оружія.

За ови седам година біо є он примѣр доброг владаня. Избегаваяюѣи увеселенія, коима се предаю обично млади Официри Гарнизона, тражіо є он увеселеніє само у тим, што є понайвише посѣщавао лица вѣжеством и честностію отлична.

Отишавши єдаред са Урлаубом у Корзику, своима соотечественицима, буде од ови наименован Ше-

вом Баталіона Волентера, кои су се на обрану Инзуле оружали.

„Овай млади човек, има крой старински,“ говораше Паоли онай славни Шев Корзикански, ово є, рече тай исти, „Єдан юнак Плутарха.“

Године 1793-ће овай исти Шев предусрето є Наполеона свакояким начином, и даде му Комманду од два Баталіона. — Наполеон є біо докучіо, да є Паоли издатель Француске, и зато отрече се с њиме служити, пак се врати у Париз, гди буде именован Коммендантом Артилеріє, коя є имала опредѣленіє Тулон од Енглеза натраг отети.

При овом юришу (Штурму) показао є он свой Талент, и свою Храброст. Сами Генерали узимали су од њѣга совѣта. Он є пуніо и нишаніо Топове, као єдан прост Канонір. Он є све упральо, и біо є свуда, и свагди. Освоєніє Тулона, кое є се сбило 20-ог Декаembra само њѣговом мудром управленію имасе

благодарити. Он буде 6-тог Фе-
бруарія 1794 Генералом Артилеріє
наименован.

„Богме аванзирайтега, ре-
че Генерал ан Шев, Ербо я вам
напред кажем, тай ће
сам себе аванзирати.“ И
на Алпима іошт 1794. он є вели-
ке услуге воинству учиніо, али из
желѣ служити и далѣ код Артиле-
ріє, не хотећи командирати єдну
Бригаду Инфантеріє, остане без
подвига (апликаціє). Кад му є Мі-
ністер воєни дѣла рекао, да є іошт
млад, и да се ни чему тога ради
тужити нема. Одговори Наполеон:
Човек у Баталіама брзо
стари, такоће и самном
бити.“ Ове речи нису нѣговом
намѣренію поспѣшествовале, буду-
ћи, да се он обратио на єдног Ге-
нерала, кой се іошт никад пред
непріятелѣм боріо ніє. Но опет
1795, кад є Национална Гарда у Па-
ризу, чрез преобучени Роялиста
преварена била, и оружіє против

ондашнѣг управленія дигла, буде Наполеон позван на команду трупѣ милитарске, под ким Гарда Націонална, после єдне борбе, коя є ню николико стотина люди коштала, буде разбіена. Од овог часа почне Наполеон на врат на нос к своіой слави и моћи притицати.

Наименован Гонералом воинства внутренѣг, он реорганизира Гарду Націоналну Паризку, и формира Гарду Директоріума, корен и стабло оне безсмертне Гарде Милитарске.

Марта 9. 1796 ступи у брак са Іозефином, Удоввцом Генерала Боарне. Мало затим буде наименован Коммендантом воинства у Италіи у нѣговой 27ой години.

„Вояци! ви сте голи гладни. Владѣніе є вами сила дужно, а не може вам ништа дати, ваше стерпѣніе и храброст, кою ви у средини стѣна показуєте, єсу удивителна, али

„ОВО вама іошт никакову
 „славу не приноси. Я ођуда
 „вас водим у најплодови-
 „тіе поляне свѣта. Овде ће
 „тенаћи славе и богатства.
 „Вояци Италіе! зар би мо-
 „гли храброшћу или пове-
 „реніем оскудѣвати.“

Ево прве од они Прокламація,
 која є Народ и воинство ватром,
 и ентузіязмом запалила. Да видимо
 єли ова какво дѣйствіе произвела,
 какво є било станѣ Француске вой-
 ске кад є Наполеон команду приміо.

Наполеон наступи войводство
 30.000 войника без ципела и без
 єстива. — Генерали нѣму подчине-
 ни никаква поверенія у тако младом,
 и мало чувеном Комманданту имати
 нису могли. — Удаленіє старог и
 весма искусног Маршала Боліе, и
 то є морало бити. — Против нѣга
 стаялає сила од осамдесет хиля-
 да люди, добро одевени, и с Мага-
 зини добро снабдѣвени непријателя,
 кое треба растерати с висина, на

кое су се завукли, и од рѣка, за кое су се заклонили, одлучити.

Али они 30 000 гладни и голи во-
яка єсу Французи, нѣов Шев На-
полеон. Мало дана проѣе а сви нас-
сажи већ освоени Турин, и Ми-
лано гледе како се трибојни Баря-
ци вию, Пиемонтезци покорени, Ау-
стријанци беже натраг.

У другой єдној Битки Наполе-
он разбіе сву войску Аустрійску
кодъ Лонато. — Кастильіони, Ро-
вередо и Бассано у трећой битки
код Арколе и Риволи то исто у-
чини, а у четвртој упропасти он
єдан четврт войске непријателске.
Мантуа и Венеція допадне Францу-
ској, и Аустрїя подпише мир.

Енглеска є била, и іошт є єдна-
ко душа свію союза против Фран-
цуске. Владѣніе (Француско) найви-
ше се сотим пекло, да овой вла-
сти сва она зла врати, коя є ова
Француској већ учинила, и іошт
учинити намеравала. Наполеон є
мислю да є найвећи удар, кой се

нью учинити може то, да се нѣна притяжанія и наипаче Индиска нападну.

Он дакле предложн владѣнію освоєніе Египта, кой ће Француской пут овим найбогатім предѣлима учинити. Владѣніе прими ово предложеніе не толико, може бити у смотренію полезности, колико, да се єдаред опрости и ослободи од човека, на кога є већ сва Француска зор свой управила, и у чіе руке већ чинило се, као даће височайша власт до кой дан пасти морати.

У найвећой тайности Наполеон сам све ко овой експедицији преправи. Мая 19. 1798 флота се крене Она є носила 36,000 најбольи юнака италиске и немачке Армаде.

Кад є узпут освоила Малту, ступи Армада ногом на землю Египетску. — Іулія 2ог у єдан сат после поноћи, после николико часова о-свои она Александрію. Двадесет да-

на доцніе отворесе Французима ка-
піе од Каиро.

После ови побѣда Наполеон ре-
организира землю задобіену, руко-
води дисциплину, блажи жителѣ, и
утврђуе побѣду, задобіяюћи пове-
реніе у почитанію народньи права.

Али на скоро разуме, да є Фран-
цуска у опасности, да се Анархія у
нѣдра владѣнія уселила, да воинство
се почело кварити, и натрашке у-
дарати, и да границама непрітел-
ска сила прети. Нѣгови пріятельи
су га поштравали, да отечеству у
помоћ приђе. Народ га на то по-
зове. — Он отложи свршетак нѣ-
гови велики планова у Оріенту, и о-
ставивши воинство у Египту коман-
ди Клебера, ступи у лађу путничку,
прође покрай лађа непрітельски,
изиђе на землю у пристанищу Фрежи,
и стигне у Париз 16. Октобра 1799 г.

Новембра 11. освои он узде вла-
дѣнія. 13. Декембра буде наимено-
ван првим Конзулом. Одма као не-
ким волшебством трговина возоб-

родисе, Финанціе се са свим у здраво стаиѣ поврате, ред и поредак се покаже свугди. Француска одане и у изобилію подигне се, а Наполеон од тог истог часа постане предмет любви и почитанія народнѣг.

Но Аустрїя за повратити свое изгублѣне Италске Провинціе опет уведе свое Баталїоне унутра. Први Конзул, као што є кад год Ханибал, пређе снегове Алписке, спустисе у восхитителне Миланске предѣле, стигне непријателѣ, нѣи потуچه код Маренго, тако, да су ови мир други пут искали.

Наполеон врати се у Париз ноћу, но сутра дан у јутру, како се нѣгов повратак прочуо, сва варош дође у движеніе. Буде, и дућани затворе се, и цела популација дотрчи, да га са своим многолѣтством поздрави. — Варош у вече плашти сва у освещенію (іллуминаціи) Нїе вальда єдне колебице, или таванске собе, макар од највећи

сирота обитаване, било, гдѣ не свећа горела.

Наполеон се увенча Діадемом Имперіалном. Године 1804 20. Априла буде он провикан Императором под именованом „Наполеон 1. Император Француске.“ 14 Јуліа те исте године оснуе Орден кој се зове Легіон чести, и буде крунисан чрез Папу 2. Дек.

Горећи жельом, да високоуміе Енглеза узбіе, коих непријателства никако престаяла нису, нови Император сакупи єдну страшну Армаду од стране Оцеана, по свима пристаницама и рѣкама страде се лађе зовоме Шалуп, и друге разне лађе за транспорт Армаде на рѣки Албіону. Различите Ескарде моралесу се из разни пристанища соединити код канала Калé, за хранити Пассаж Енглези подсмехаю се овим преправностима, али при свем том страх нїов не біо мален, єрбо и они стану оружати народ од сва три

Кралѣвства, утврђавати свое стране, и китити и са топови, а за најсигурније средство изберу подкопавати мир, кой је цео Континент уживао, и у тим заиста успѣду, ер Аустрија се опет оружа, и велика Армада пође са форсирани маршеви у Нѣмачку.

Свако место гди су стали, за њстиво прибављати (Старе) коштало је едну битку, а свака битка била је побѣда. Беч падне у Француске руке, и велика Армада на бойни польи Аустерлица, разапне своје шаторе. — Било је 2. Дек. баш на дан крунисавя нѣговог у зору, али Император, кой је неколико сати мирно спавао скочи на коња. Маршали сваки оде на свое служебно место, (Posten) а Трупа се мете у движеніе. Кад око три сата а Баталія је већ добиена, Аустријанци а и Русси, кои су онима у помоћ дошли са великом штетом својом побѣђени буду.

Император Русиски и Аустријски

били су свидѣтели овог пораженія свог воинства, и тако назову солдати Француски ову битку, битка три Императора. Дек. 3. уговори Аустрија и Наполеон мир; а Александра и остатке нѣговог воинства пропусти Наполеон не држајући за вредно, да и зароби.

Прайзи, кои су себи предузели, да се и за Француске Армаде закланяю, међутим увале се унутренност Немачке, и уједу у Мачарску, али риканѣм топова код Аустерлица буду од чуда и стра заражени. Но опет од Руссіе која є заборавила великодушіе Наполеона код Аустерлица, подстрекавана, и од Англіе подбунѣна яви Наполеону, да он Немачку іошт пре 8. Октомбра 1806. испразни, на кое Наполеон удари свой марш против Прайске, гди є млада и лепа Краљица на рат се справляла.

Октомбра 14. буде Прайска войска са свим разбіена код Єне, и Наполеон ује у Берлин.

Руссія, која є ишла на то, да ште-

ту Прайза накнади, обяви на ново рат Француской. Велика Армада пође на марш у Польску, и 8 Фебруаріа 1807 догодила се она крвава битка код Аїлау, гди е едан Францускїй корп, сам се боріо против силе Руссїйске, а потом у битки код Фридланда 14. Іунія одржи полную побѣду.

После Баталіе код Фридланда, и славног оног састанка Наполеона и Александра код Нимена, буде мир іошт едаред на Коитиненту обновлѣн.

Али ево опет едног рата, кой е страшніи и дужи біо него сви други, то е рат са Шпаніом, кой е кошто Французе четири стотине хиљада, а Шпаньолце едан миліон войника. Мисмо мал ни судити о политики овога мужа, и казати едали е само ризиранѣ оваке страшне жертве могло имати свой рачун у сретном произведенію нѣгови планова. По овим догађайма неможе мудрост човеческа предвидити сва препятствія, коя су найпре чинила се незнатна, но коя

доцніє постаю већа, и показуюсе са свим непобѣдима.

Шуаньолци кои су научени само побѣђени, али никад покорени бити, у оваким страшним нѣовим неволяма скупляли су нове силе. Сарагоса истина падне, али кућа по кућа, шанац по шанац, камен по камен. Свака кућа, сваки шанац, сваки камен є орошен крвљу храбри војника.

И док су ове страшне битке трајале, опет су у Сѣверу нове битке биле. Јулія 6. и 7 рикалисусу 400 топова код Ваграма.

Аустрија, хотя, да є она већ николико тешки непогода издржала, и хотя да є нѣна Резиденція већ у рукама непријатеља била, подигне знатне силе да може у битку ступити са вишеством числа војника. Пола Француске Армаде ніє могла од напрасно нараштеног Дунава да пређе, него остане од друге стране рѣке у Низули Лобо, коя є у средини рѣке, али бадава су се мучили Аустријанци чрез читави 12. сати,

да са силовитим, и умноженим ударом одбацу Французке трупе на Дунав, кой су ови већ прешли. За час инжинири нараву ћуприју. Велика Армада се подпуни, и непријатељ буде побѣђен у последњим своим дѣлу, у коим є Еуген, тек из Италиє дошавши участіє имао. Мисмо скупо купили ову побѣду. Илядама юнака пали су, из међу кои Ланне почествован жалостію Француске, и сузама Инператора.

Брак Наполеона біо є безплодан. Боясе, да неби без наслѣдника, после нѣгове смрти мир Француске пао у опасност. Он се отважи у новом браку тражити Гаранцију, коя є іошт оскудѣвала за будућност Француске.

Нѣгов развод са Јозефином буде изречен, и он ступи у други брак са Маріом Луйзом Аустрійском Принцезом. Марта 20. родиму се пожелаєми наслѣдник, поздравлѣн са гласом радости од целог народа, као

На Вола Бугарски. 21

Краля Рима, кога судба є тако лепа била, ал жалостно окончана.

Цар Александер ніє сматро на учинѣни мир са Императором Француске, он є против формални Трактата поклѣбствово трговини Енглеской, кою є Наполеон мало помало обсадіо у Инзули Британской. Рат буде наново обявлен, и Император оде у Сѣвер, гди се єдно од найстрашніи воинства скупы. У Дрезднуприми визиту од великог числа Суверена, и млога обѣщанія и поклоненія коя є лоша среѣа наскоро променула.

Велика Армада, коя є у свое редове добила велико число Баталіона од союженика брояла є 410,000 люди, 900 топова. Русси су овой Армади могли противу ставити 480,000 войника. Као, да се спраля нека битка Гиганта.

Император уѣе у Руссію и ніє могао чекати свога противника, кой є тео нѣга да увуче у срце Царства. Найпосле га стигне код рѣке Москве. Русси буду побѣђени, крвопролітіє

є велико. До 30,000 мртваца и 80,000 ранѣни остану на месту. 1812. Септ 14. Император уђе у Москву. Већ се мислило, да є рат свршен, и Наполеон мисляше да диктира єдан за обадве стране честит мир по нѣговом обичном великодушю, али Русси хотеше јошт кушати срећу рата. Массе дизале су се са своју страна. Москва буде остављена, и све преправљено, да се у пепео обрати, да неби Французи преко зимнѣ доба, при оној лютој и великој зими ту зимовати могли.

Заиста палеж Москве учини се, такви, да га нико зауставити не могаше, војска мораде осталати зимњи квартир, кој є она са толиким трудом и крвљу задобила. На скоро нов непријатељ єдан опет се появи. Овай то учини, што Русси учинити нису могли против Француза. Овай непријатељ размете, и обезоружа Француске Регименте. Нє срећна ретирада почне, зима дупло

люба, конѣи цркаваю, топови, и нѣи-
ови подвози буду оставлѣни, лютой
зимѣ приключи се глад. Велике Ар-
маде нестане.

Нешто жалостни остатокѣ спа-
шени храброшћу Маршала Нея, и
6000 солдати од зимѣ и од глади по-
лумртви, дођу у Польску, гди и бо-
лештине десеткую. Они се склону
по градови, а Наполеон спѣши у
Париз, да сакупи ново воинство, и
освети Француску, за ово паденіе,
коѣ є већ около таласове непрія-
теля против нѣга подигло. Мла-
деж Француска одговори позиванію
Наполеоновом. Армада нова искр-
сне као волшебством створена на
другой страни Райне. Париз є ли-
ферово єдну Регементу Кавалеріе.
Корпораціе, вароши, и села єдно
число Волонтера, на нѣиов трошак
одевени. Марина постави на суво
40,000 стари топчія или Маринера,
кои су храброшћу ревновали са тру-
пом на суву код Лицен, Бауцен, и
Вурчен. На несрећу ова Армада, не

имаюћи довольно Кавалеріє ніє могла полно успѣти у своима побѣдама. В' прочем Русси и Прайзи соединѣни, употреблюю силе сваке струке да Колос кой є веѣ паде-нієм код Москве яко затрешен, са свим обороє.

Руссія доведе у цивилизирану Европу Варваре свои пустиня, Козаке, Калмуке, Татарє и Баскирє, Прайска се дигне у Масси на реч свога Суверена, и свои Спаія кой су и у име свободе немачке преклиняли. Дух нѣов потайна соразумѣнія обдѣлявали су, и позивали нѣи против Француске, кою су они са найцрнѣним и найлажнѣим чертама против Наполеона изражавали, и чѣим намѣреніяма и дѣлама су они са свим други вид давали.

Други рат отворисє 10. Аугуста 1813. Аустріянци и Прайзи союзу се са Руссима. Краль Саксонскій іошт є држо за чест остати за увек под Французима, али нѣгове труце коє су стаяле у наши редо-

ви почну на єдаред против нас пуцати. Издая без примера, кою ће Исторія до века презирати. Союзници нама противуставу силе чевородупле, и опет се узбіяю, опет се сатиру, али они се опет враћаю са іошт єданпут већим числом, и као бесни са сви страна напред и остраг на нас удараю. Ми тукући се ретерирамо, и ћупрія код Лаицига, баш кад оће Армада преко нѣ да пређе, одкине се и разметне, пре означеног часа, пре него што ће цела Армада прећи. Полутина Француза ту изгине, буде заробљена, и потоне у рѣки Елстер, гди є погину Понятовски највредни войвода вѣрни Поляка. Напослѣдку ми пређемо преко Райне, ми будемо разбієни, на ову страну наше границе бачени, и непријателѣи ударе већ и на нашу свету земљу.

Онда є почела она несрећна и славна битка (1814) гди є Наполеон највећи талент милитарскій развіо, гди су останци од велике Армаде

умножили се, да на све стране не-
пріятелю предстати могу.

Одпаданю наши союзника при-
ключусе одпаденія сами Француза.
Политически непріятельи Импера-
торови раде у тайности да против
нѣга подигну трговце фабриканте,
и притяжателѣ. Париз є од трупа
изнемогли напуштен, добра воля на-
рода и Націоналне Гарде Махина-
ціяма созаклятника орамлѣна. Па-
риз већ види непріятеля међ свои зи-
дови, и Орао Царскій самртно ра-
нѣн у Фонтенблу већ малакше.

Да є Наполеон хотео, ползовати
се од привржености свои войника
и народа, он би мого продужити
рат, и из нова свою срећу проку-
шати. Али он корист Императо-
ра низпостави користи Отчества.
Француска є малаксала, непріятель
пустоши нѣне провинціє. Храброст
и понос нѣног владѣтеля треба,
да іой учини жертву. Круна и мач
нѣгов іошт нису измрвлѣни. Он,
Наполеон кой іошт командира єдну

себи привржену и неустрашиму трупу подписує своє паденіє, онай, кой никад попустію ніє, подписує сенценцію свога заточенія.

Стара гарда у глидама поставлѣна стои у Авліи Паласта намрштена ѣугаюћа. Император дође. Ево кога іошт остане у најсветліим двору Еуропе — Дук де Бассано Генерал Белвіар, Оберштер Бисси, Оберштер Анатол Монтески, Граф Тирен, Генерал Фулер, Барон Мериньй, Оберштер Гурго, Барон Фен, Обрстлайтнант Аталін, Барон Лаплас Барон Идервиль, Ритер Жуан, Генерал Казаковски, и Полковник Вонсовичѣ.

„Вояци моє старе Гарде!
 „Я се с вами опраштам. Од
 „двадесет година, я сам вас
 „нашо свагда постојане на
 „путу чести. У ови послед-
 „њи дни тако исто, као и
 „пређашњи данн мог ща-
 „стія, ви нисте престали
 „бити модел храбрости и

„верности. Са таким людма,
 „као што сте ви, наш процес
 „не би био никад изгубљен,
 „али би рат био без оконча-
 „нїя, а то би био рат вну-
 „тренњи, и Француска с њи-
 „ме би само нещастнїя по-
 „стала. Дакле я сам све
 „наше интересе жертовно
 „интересима Отчества. Я
 „одлазим. Збогом моя децо.
 „Како би вас радо напси-
 „мое претиснуо. Дакле ба-
 „рем, да загрлим Орла и ва-
 „ше Баряке.

Сузе орошаваю образе ови хра-
 бри стараца. Из њїови раняви
 груди дижу се уздисаня, они бри-
 зну у плач. Они кои су сувим оком
 гледали бойна поля покривена са
 мртвацима њїови браћа и неприя-
 теля.

Генерал Петит поднесе Импера-
 тору Орла, кой га к срцу притисне.

Сладки Орле! Да ови полюбци које

я теби даєм, на далеко потомство се разлегу.

Он оде у Инзулу Ёлбу. Тко да га одпрати? Сви оћеду, сви се ишту. Николико стотина само отишли су, да с њиме заточеніе делу.

Ѕдна година проће, али Наполеон чуюћи, да они кои су се у Француску вратили побѣдом странни, злоставе Француску, као земљу освоєну, да се зори и надежда свію на нѣга обратила, као у време нѣговог битія у Египту Наполеон остави Ёлбу, и дође са єдном шаком люди од 400 душа да опет Француску освои. Народ трчи пред нѣга. Воиници се совокупе са троебояном кокардом на челу. Капіє Париза му се отвораю, и орао имперіални, кой є сада нове крепости задобіо летіо є од звона до звона до торня и Notre Dame. Владѣніє є опет здобієно, а побѣда ніє ни капи крви коштала.

За николико месеци оружа се владѣніє; администрація и све друго є

у нов ред посталъно, и Наполеон видећи, да странни нећеду ни єдну реч о миру и умерености, коє он на нњи управіо, да чую, мете се опет на Комманду Армаде пун надежде и жара, и маршира у Белгию.

Енглези и Прайзи из почетка буду код Флери и Мон побеђени, а нас ево већ на поляма од Ватерло. Шоти буду на команд изсечени. Енглези почну већ сасвим ретерирати, али Прайзи, коє є неведѣтина єдног Генерала пропустила из ненада се баце на фланку наше Армаде, и доведу у неред.

Гласови издає већ су свуда пукли: Бурмон и Клує говори се, да су непријатељма прешли, неред почне растити, Енглези врате се опет и ударе на нас. Прайзи нас опет претисну. Битка є изгублѣна. Император оће на пољу Битке да погине тако, да су га из Битке извукли у име Отчества, коє јошт нужно потребує нѣгов живот. Гарда јошт єднако се бори, докле год нїє била

уничтожена, или чрез таласе бегашу солдата одвучена. Онда су се из нѣдара єдног Баталіона ове Гарде чуле оне хероическе речи: „Гарда ће погинути, али предати се неће.“

После овог дана код Ватерло противници Наполеона осећали су се крѣичи против нѣга него што су и кад били. Сада поднесу єдну другу Резигнацію, а Камере приму такову. Вишество у Камерама, коє нїє хтело понизити Француску пред коалиціом, буде чрез дух и пристрастія паргає онда Наполеону противне од своє волѣ и доброг намѣренія далеко бачено. Оно од Интригуа, коє су га обколявале, нїє видило, да кад Наполеона оборе даће за єдно и Француску свезаним рукама и ногама Непрїательма предати. Нїє се онда хтело ништа слушати, ништа поняти, а Непрїатель знајући ово стаиѣ вещи, и гїо є с великим кораком на Париз, са єдним дрзновенієм, ко є би Наполеона на

покаяніє могло навести, али нужно є било поитити, да га се єдаред опросте.

Камере извичу Наполеона II. и на скоро су и свою слабост припбзнали. Люди кои су за овай пар при овим совѣщанію добро мисляли морали су горко платити свой вотум.

Париз буде освоєн. Репрезентација націонална свирѣпо и срамно разсута, а земля мораде срамоту и трошкове освоєнія неприятельског, освету Емиграціє, и Партає натрашке ходеће, поднети.

Наполеон се удалъи, он дође у Рошефорт. Овде као свуда покаже се приверженост Гарнизона за нѣга.

Храбри морски вояци нѣму се прелѣплюю, и нуде га да га воде у Америку, да неби изложен био, пасти Енглезима у руке Али Наполеон себи предузме, де се склони у Енглеску и тамо да живи као єдан приватан човек, под именов старог войника, пак оде на Енглеску лађу Белерофон, одпустивши слѣдующе

їнсмо. Фракціяма, коє мою землю раздиру, и неприятелству найсилніи Потентата Єуропе изложен я доврши моє политическо теченіє, и прибѣгавам као Темистоклес на огньиште Енглеског Народа. Я се поставлям под крила ньіови закона, коє я од Вашег Высочества Кралѣвског, као найсилнієг, найпостоянієг и найвеликодушнієг од мои неприятеля, умолявам.

Наполеон.

Чегасу се ньіови пріятельи, маринери, солдати и народ плашили, то се и збило. Они су у ньіовой простоти праведно предсказивали, али на то ніє пазила величина духа Наполеоновог, кой є свагда опрашто. Енглези га приму као зароблѣна. Наполеон се на то жалово слѣдующим речма:

Я протестирам торжественно овде, пред лицем неба, и човечества „против насилія мени и моєм най-„светлієм праву учинѣна сотим, што се о мени и о моіой слободи насилно

уредба прави. Я сам слободан на
лађу Белерофон ступіо. Я нисам
„зароблѣн. Я сам гост Енглеске.
Я сам и пак дошао наважденієм
Капетана, кой є сигурно имо запо-
вест свог владѣнія да мене прими,
и мене са моіом свитом у Енглеску
„одведе, ако будем имо волю. Я
„сам на веру предстао, да мене
„ставим под покровителство закона
„Енглески. Ступивши на Белеро-
„фон, ступіосам на огњиште Наро-
„да Британског. Ако владѣніє Ка-
„петану заповест давши, да мене и
„мою свиту прими, хотело є мене
„у замку увући, а оно є чест опо-
„рочило и свой праг обезчестило.
„Ако се ово дѣло самном изврши,
„онда ће Енглеска бадава у буду-
„ће говорити о своіой законности,
„о свом великодушію, и о своіой
„слободи. Слобода Енглеска изгу-
„била се у гостолобію Белеафона.
„Я за ово апелирам на Историю.
„Она ће преповедати, да єдан непрія-
„тель, кой є двадесет година воє-

„во са Енглези, дошо є слободан
 „у својой несрећи, тражити прібѣ-
 „жище под крилом ньіови закона.
 „Кой ясни знак свога великодушія,
 „почитанія и свога повѣренія мого
 „є он ньіма дати. Али како се од-
 „говорило оваком великодушію. Под-
 „мукло пружила се рука гостолюби-
 „ва овом непріятелю, паккад се пре-
 „дао, они га предаду жертви.,,

Ово изрядно и благородно осно-
 ванѣ ніе помогло, союзници су за-
 ключили да га у Инзулу Санкт-Хе-
 леву однесу, гди да и клима смр-
 тоносна опрости од єдног ньіма
 страшног непріятеля. Али сва ова
 срамота не спада на све Енглезе.

Хиляда други пловова били су о-
 коло лађе Белерофона, коя є свой
 ленгер у Албіонурѣки спустила да-
 ваюћи знаке свога почитанія про-
 тестирали су против издає ове чрез
 ньіови Суверена и Міністра Напо-
 леову учинѣне. Наполеон буде пре-
 нещен на лађу Нортхуйбарланд, коя

17. Аугуста 1815 године одплови у Инзулу Сант-Хелену.

Ласказ отац и син, Бертран, Гурго, Монтолон и нѣгова жена, Доктор Ангомарши, Абт Винвали, и Бонавита; нѣгов Камердинер; Маршанд и више служителя верни и привержени, отпрате Императора, да му пріятельством своим ублаже заточеніе и нѣгове последнѣ дане одлакшаю. Буди им благослов од Француске за оваково пожертвовање!

Наполеон дошавши у Санк Хелену овде єдва нађе толико, колико му треба, да се он и нѣгво друштво смести. Ово є била непристойност, коя є опет велику слабост показивала, дакле они се сместу како што су болѣ могли. Император се тѣшю, разговараюћи се о Француской, о нѣговом сину, нѣговим храбрим и верним војницима. Диктиро є овде Историю свои безсмртни војни. Ово благородно заниманіе могло би умалити теготу нѣговог робства.

да нису иѣгови непријатељи себи предузели, да му и ово са Худзон-лове већма огорчаю.

Овај човек опредѣлен за ключара аришта Императоровог, био е едан од они милитараца, кои носу униформ, али нису војници, кога нико ниє у Баталіи видіо. Ниє никад командиро, осим транспорте злочинаца, и ниє за другу какву експедицію вредан біо. Ядни и поводљиви инштрумент мерзости, и освете политическе, он е оно што се од нѣга очекує разумео, и тако се овде владо како би желаєми Резултат получіо. Дакле он се мете на то, да овом светлом заробљѣнику пркоси, и нѣга гробиянством и уврежденіама без престанка мучи, изискиваюћи ствари, кое из самог каприца происходу, а чувство сака-те и печалу. Император кой е лю-біо и потребово заннманіє, моро е овде са свим се укланяти и себе нерадиности предати, само да са овим човеком у смешу не дође. Као

што се предвидити могло, и као што се нато ишло; нѣгово здравлѣ почне нагло у опасност долазити, и он на скоро падне у кревет.

„Моя смрт говораше он већ долази. Ви ће те се вратити у Еуропу. Ви сте заточеніе мое са мною делили. Вы ће те у мом памѣтствованію верни остати, и ви не ће те чинити ништа, што би га могло ранити. Я сам одобрио сва положенія. (Grundsätze) Я сам и уліо у мое законе, у моя дѣла. На несрећу била су обстоятелства тешка. То ме є преморало опакии бити, и отлагати. Почело є све на трашке ударати, зато ни сам мого одапети ужа, и Француска є морала остати без свои либерални устроєнія, коя сам я нѣой опредѣліо. Она мене суди са размером, она иште рачун

од мои намѣренія. Она
люби мое име, мое побѣ-
де, подражавайте им. Будите
те вѣрни мнѣніяма, коя смо
бранили, слави кою смо за-
добили. Овде на земљи и
онако друго ништа нема
него безсраміє и забуна.
А мало пре него штоће из-
данути опет е ово говорио:

„Кад мене више не буде,
„а ви отидите у Рим, потра-
жите мою матер, мою фами-
„лію, преповедите им да е
„Наполеон умро у станю
„найжалостнієм, оставлѣн,
„оскудѣваюћи свачега.

„Ако после мое смрти не
„буду мое мртво тѣло про-
„гнали, као што су самном
„живим чинили, ако ми не
„одреку мало землѣ, Я же-
лим да ме сараие код мои
„прадедова у катедралной
„Цркви у Аячіо, или напру-
„ду Сайне, у среди народа

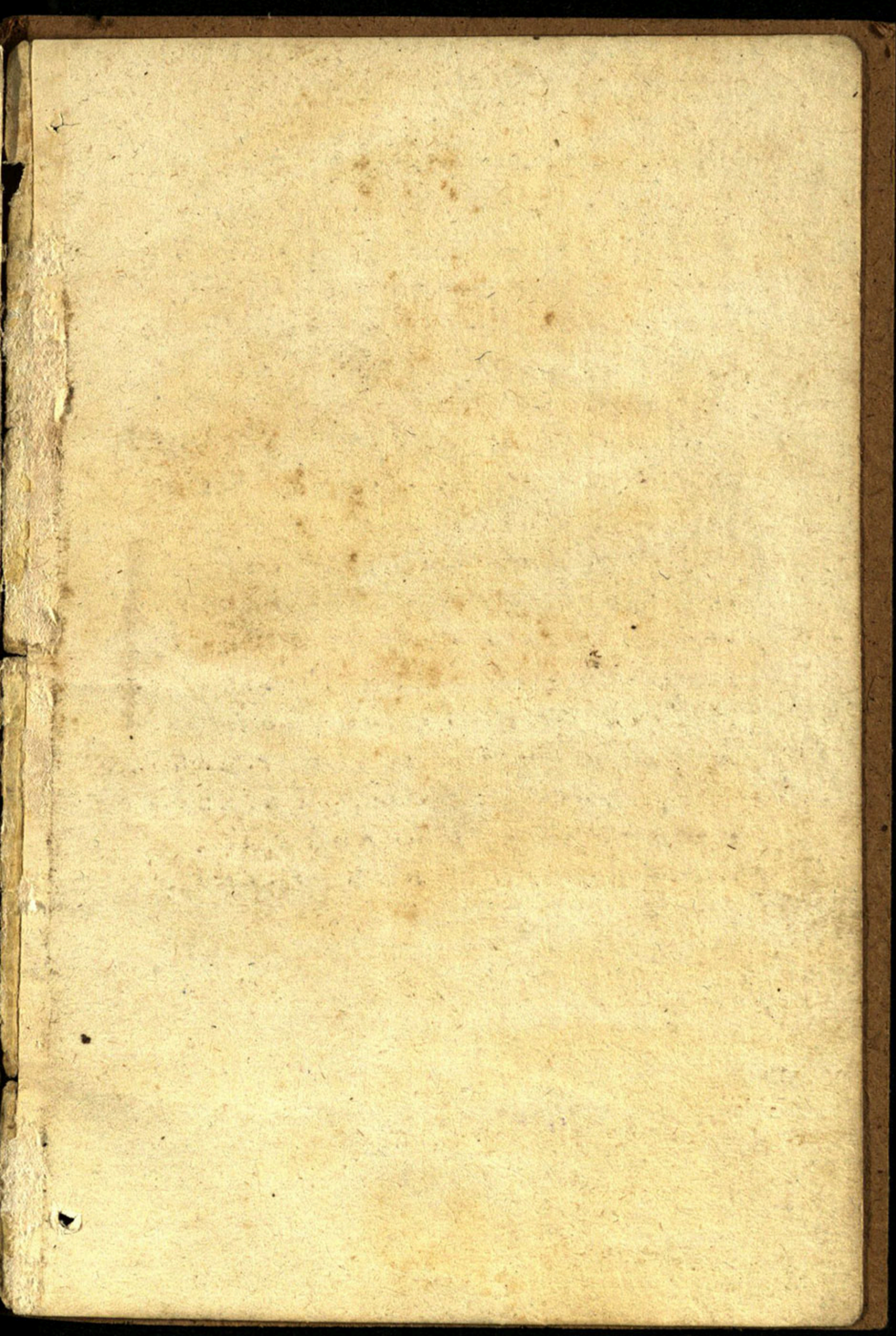
„Француског онога, кой сам
 Я тако силно любіо. Али
 ако ми се недозволи овде
 „почивати, а оно нека се са-
 „рану кости мое онде: гди
 „тече она вода тако чиста
 „и сладка.“

Мая 5. 1821. око пет сати 49
 минута у ютру, при страшној бурви.
 умре Наполеон.

Нѣгова последня желя већ се
 испунила. Нѣгове свете кости по-
 чиваю на земљи Француской. Оне су
 воверене стражи они почитаѣми оста-
 така наши стари Баталіона. Едан ве-
 ликолѣпни Монумент, содржаваюћи
 нѣгов драгоцѣн пепео, пренешен
 чрез Принца Жоанвиль већ е подигнут
 Наполеону под црквом Инвалида

К р а й .

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

P 19 СрГ 427.1